

саломатлик
кутубхонаси

ЗАМРОФ ЛИККА ЙЎЛ БЕРМАНГ

ЯНГИ АСР АВЛОДИ

ТОШКЕНТ

2015

УЎК: 65.89

КБК: 54.11

К-21

Камқонликка йўл берманг / Нашрга тайёрловчи Ҳ.Тешабоев,
– Тошкент: Янги аср авлоди, 2015. – 128 б.

ISBN 978-9943-27-557-7

Мазкур китобдан қон тўғрисида, камқонликнинг келиб чиқиши ва сабаблари, анемия ва бошқа қон касалликларини даволаш усуллари ҳақида батафсил маълумотлар ўрин олган.

УЎК: 65.89

КБК: 54.11

Нашрга тайёрловчи:

Ҳасан Тешабоев

Масъул муҳаррир:

Абдукарим Усмонхўжаев,
тиббиёт фанлари номзоди,
психотерапевт, «Турон» фанлари
академиясининг академиги

ISBN 978-9943-27-557-7

© Нашрга тайёрловчи Ҳ.Тешабоев. «Камқонликка йўл берманг», «Янги аср авлоди». 2015 йил.

МУНДАРИЖА

Сўзбоши.....	10
--------------	----

БИРИНЧИ БОБ. ИЛК КАШФИЁТ – ТЕМИР ТАНҚИСЛИГИ АНЕМИЯСИ

1.1. Бизнинг давримизда темир танқислиги анемияси муаммоси	13
1.2. Янги кашфиётлар: анемиянинг олдини олувчи ташқи ва ички омиллар	14
1.3. Гемоглобин эраси	15
1.4. Қоннинг биринчи ҳаётий муҳим вазифаси	16
1.5. Қоннинг иккинчи ҳаётий муҳим вазифаси.....	17
1.6. Қоннинг учинчи ҳаётий муҳим вазифаси	17
1.7. «Қон касаллиги» нима?	18
1.8. Анемия нима?	19
1.9. Нима учун қон касалликлари орасида анемияни биринчи ўринга қўямиз?.....	21
1.10. Танқис анемиялар.....	23
1.11. Темир танқислиги анемияси.....	24
1.12. Темир моддаси ва ТТА тарихидан бир нечта далиллар.....	25
1.13. ТТА қандай намоён бўлади?.....	26
1.14. Организмда темир танқислиги юзага келганини қандай сезиш мумкин?	27
1.15. Ўзимизда анемия симптомлари ёки темир моддаси танқислиги аломатларини пайқаганда нима қилиш керак?	28
1.16. ТТА бўйича қон таҳлилида қандай ўзгаришларни кутиш керак?.....	29
1.17. ТТА га текширишда қоннинг клиник таҳлили билангина чекланиш мумкинми?	30

1.18. ТТА пайдо бўлишига олиб келувчи сабаблар.....	30
1.19. Организмда темир моддаси алмашинуви ҳақида нималарни билишимиз лозим?	32
1.20. Организмда темир моддасининг миқдори ва тақсимланиши	32
1.21. Организмда темир моддасини йўқотишлар.....	33
1.22. Қандай озуқа маҳсулотлари организмга темир моддасининг асосий етказиб берувчилари ҳисобланади?	34
1.23. Озиқ-овқатдан гема ва ион шаклидаги темир моддасини ўзлаштиришга нималар таъсир қилади?	35
1.24. Темир моддаси ўзлаштирилишини қандай механизмлар таъминлайди?.....	36
1.25. Одамда темир захираси ҳолатини қандай баҳолаш мумкин?	36
1.26. Организмда темир моддаси танқислигининг қандай турлари ҳақида сўз юритиш мумкин?.....	37
1.27. ТТАни даволаш ҳақида нималарни билиш лозим?	38
1.28. ТТАни даволаш тамойиллари.....	39
1.29. ТТАни даволаш ва профилактикасида парҳезнинг ўрни	39
1.30. ТТАни даволашда қайси препарат оптимал саналади?	40
1.31. Уч валентли темир препаратлари	42
1.32. ТТАни даволаш учун темир препаратларини қанча вақт ичиш керак бўлади?	42
1.33. ТТА да ичга қабул қилинадиган темир препаратлари билан даволаш самара бермайдиган ҳоллар мавжудми?.....	43
1.34. ТТА да ичга қабул қилинадиган темир препаратлари билан даволаш самара бермаганда нима қилиш керак?	44

ИККИНЧИ БОБ

V_{12} – ТАНҚИСЛИГИ АНЕМИЯСИ

2.1. V_{12} витамини нима ва у қандай маҳсулотларда бўлади?	46
2.2. Озуқадан V_{12} витаминини ўзлаштириш қандай амалга ошади?	47
2.3. V_{12} витамини танқислигида организмда қандай бузилишлар юзага келади?	47
2.4. V_{12} витамини танқислигининг сабаблари нимада?	48
2.5. V_{12} – танқис анемиянинг клиник белгилари.....	50
2.6. V_{12} – танқислиги анемияси ташхиси қандай қўйилади?	51
2.7. V_{12} – танқислиги анемиясида қон таҳлили қандай ўзгаришларни намоён қилиши мумкин?.....	52
2.8. V_{12} – танқислиги анемиясини даволашда нималарни билиш лозим?.....	53

УЧИНЧИ БОБ

ФОЛИЙ ТАНҚИСЛИГИ АНЕМИЯСИ

3.1. Одам учун қандай озуқа маҳсулотлари фолий кислотаси манбалари ҳисобланади?	57
3.2. Фолий кислотасига кунлик эҳтиёж қанчани ташкил этади?	58
3.3. Озуқадан фолий кислотасининг сўрилиши қандай содир бўлади?	59
3.4. Организмда фолий кислотасининг депоси мавжудми?	59
3.5. Фолий кислотаси алмашинувига ичкиликнинг салбий таъсири қандай намоён бўлади?.....	60
3.6. Фолий кислотаси организмдаги қандай жараёнларда иштирок этади?	60
3.7. Фолий кислотаси танқислигининг сабаблари нимада?	61
3.8. Фолий кислотасининг озуқа билан етарли миқдорда келиб тушмаслиги	61

3.9. Фолий кислотасига юқори талабнинг оқибати сифатида юзага келадиган танқислик	62
3.10. Антифолат таъсирга эга дори воситалари ҳақида икки оғиз	63
3.11. Фолий-танқислиги анемиясининг клиник белгилари	63
3.12. Фолий-танқис анемия ташхиси қандай қўйилади?	64
3.13. Фолий-танқис анемияни даволаш ва профилактикаси ҳақида нималарни билиш зарур?	64
3.14. Гомоцистеинемия	65
3.15. Гомоцистеинемияда организмда қандай бузилишлар юзага келади?	66
3.16. Қонда гомоцистеиннинг нормал миқдори қанча бўлиши керак?	67
3.17. Юқори гомоцистеинемия қачон юзага келади?	68
3.18. В-витамины етишмаслигидан ташқари яна қандай омиллар гомоцистеинемияга сабаб бўлади?	68
3.19. Қонда гомоцистеин миқдори ортишини келтириб чиқарувчи дори-дармонлар	69
3.20. Альцгеймер касаллиги ва гомоцистеинемия	70
3.21. Гомоцистеинемиянинг бошқа оғир касалликлар билан алоқаси	70
3.22. Гомоцистеин ва ҳомиладорлик	71
3.23. Қонда гомоцистеин миқдорини қандай камайтириш мумкин?	71
3.24. Фолий кислотаси ҳақида яна икки оғиз	72

ТЎРТИНЧИ БОБ АПЛАСТИК АНЕМИЯ

4.1. Апластик анемия тарихи ҳақида икки оғиз	73
4.2. Апластик анемия қанчалик кўп учрайди?	73
4.3. Орттирилган идиопатик апластик анемия нимани англатади?	74

4.4. Апластик анемиянинг клиник белгилари ҳақида нималарни билиш лозим?	75
4.5. Апластик анемияга қандай ташхис қўйиш мумкин?	75
4.6. Апластик анемияни даволашда нималарни билиш лозим?	76
4.7. Апластик анемияни даволашда талоқнинг олиб ташланиши қандай аҳамиятга эга?	77
4.8. Апластик анемияга чалинган беморлар учун қандайдир чекловлар мавжудми?	77

БЕШИНЧИ БОБ ГЕМОЛИТИК АНЕМИА

5.1. Касаллик тарихидан	79
5.2. Гемолитик анемияни қандай гуруҳларга ажратиш қабул қилинган?	80
5.3. Гемолитик анемияда эритроцитлар қаерда нобуд бўлади?	82
5.4. Гемолитик анемиянинг клиник белгилари	83
5.5. Гемолитик анемияга ташхис қўйиш қийинми?	85
5.6. Гемолиз ёки гемолитик анемиянинг мутлақ мезони нима?	86
5.7. Гемолизнинг билвосита мезонлари	86

ОЛТИНЧИ БОБ ИРСИЙ ФЕРОЦИТОЗ (МИНКОВСКИЙ-ШОФФАР КАСАЛЛИГИ)

6.1. Бу касаллик қанча кўп учрайди?	89
6.2. Ирсий сфероцитоз қандай намоён бўлади?	89

ЕТТИНЧИ БОБ ЭРИТРОЦИТЛАР МЕМБРАНАСИДА ГЛЮКОЗА-6-ФОЗФАТДЕГИДРОГЕНАЗА (Г-6-ФДГ) ФЕРМЕНТИ ТАНҚИСЛИГИ

7.1. Г-6-ФДГ танқислигига учраган одамда қандай омиллар гемолизга сабаб бўлиши мумкин?	91
---	----

7.2. Г-6-ФДГ танқислигида анемиянинг клиник белгилари.....	92
7.3. Бу касаллик қандай даволанади?	92

САККИЗИНЧИ БОБ ТАЛАССЕМИЯ

8.1. Талассемиядан кимлар азият чекади?	93
8.2. Альфа-талассемия нима?.....	93
8.3. Бета-талассемия нима?	94
8.4. Талассемия қандай даволанади?.....	95

ТЎККИЗИНЧИ БОБ ЎРОҚСИМОН ҲУЖАЙРА АНЕМИЯСИ

9.1. Ўроқсимон ҳужайра анемиясидан кимлар азият чекади?.....	97
9.2. ЎҲДа патологик симптомларнинг пайдо бўлиш механизми қандай?.....	98
9.3. ЎҲАнинг клиник белгилари	98
9.4. ЎҲА қандай даволанади?.....	101
9.5. ЎҲА профилактикаси мавжудми?.....	102

ЎНИНЧИ БОБ АУТОИММУН ГЕМОЛИТИК АНЕМИЯ (АИГА)

10.1. Нотўлиқ иссиқлик агглютининли АИГА.....	103
10.2. Нотўлиқ иссиқлик агглютининли АИГАнинг клиник белгилари	104
10.3. Тўлиқ совуқлик агглютининли АИГА	104
10.4. Нотўлиқ совуқлик агглютининли АИГАнинг клиник белгилари	105
10.5. АИГАнинг гемолизин шакли (кислота ва иссиқлик гемолизинлари).....	105
10.6. АИГАни даволаш ҳақида икки оғиз	106

ЎН БИРИНЧИ БОБ
ПАРОКСИЗМАЛ ТУНГИ ГЕМОГЛОБИУРИЯ
(МАРКИАФАВА-МИКЕЛЛИ АНЕМИЯСИ)

11.1. Тромбоцитопения.....	108
11.2. Тромбоцитларнинг иммун бузилиши қандай механизм асосида содир бўлади?	108
11.3. Идиопатик тромбоцитопения ҳақида нималарни билиш лозим?.....	109
11.4. ИТ қандай даволанади?	110
11.5. Тромботик тромбоцитопения (ТТ) ҳақида нималарни билиш лозим?	110
11.6. ТТ қандай даволанади?.....	111
11.7. Қон саратони	112
11.8. Лейкоз нима?.....	113
11.9. Лейкознинг қандай турлари мавжуд?	113
11.10. Лейкозлар ва лимфомаларнинг пайдо бўлиш сабаблари нимада?	114
11.11. Қон саратонининг пайдо бўлиши механизмлари қандай?	114
11.12. Ўткир лейкоз қандай намоён бўлади?.....	115
11.13. Сурункали лейкозлар ва лимфомалар қандай намоён бўлади?	115
11.14. Қон саратонига қандай ташхис қўйилади?	116
11.15. Бугунги кунда қон саратонини даволаш мумкинми?.....	116
11.16. Кимёвий даволаш нима?.....	117
11.17. Кимёвий даволашнинг ножўя таъсирлари ва уларни бартараф этиш йўллари	118
11.18. Глюкокортикостероидлар ҳақида	119
11.19. Радиотерапия	120
11.20. Қон саратони ремиссияси нима?	121
11.21. Рецидив нима?	121
Хулоса.....	122

СЎЗБОШИ

Қон организмнинг ҳаёт фаолиятида қанчалар муҳим ўрин тутишини тушунмайдиган одамни тасаввур қилиш амри-маҳол. Одамни қон доим қизиқтирган, чунки ҳатто ибтидоий одамлар ҳам қон йўқотиш ўлимга олиб келишини тушунган. Инжилда шундай жумлалар бор: «Қон тўкмоқ – демакки, ўлдирмоқдур».

Қон нима ўзи ва организмнинг ҳаёт фаолиятида қандай ўрин тутади?

Қон – организмнинг махсус тўқимаси бўлиб, биологик суюқлик шаклига эга. Қон томирларни тўлдиради ва улар бўйлаб айланади. У ўзининг суюқлик қисми – плазма ва унда сузиб юрувчи ҳужайраларни ўз ичига олади. Қон ҳужайраларининг учта асосий тури мавжуд:

- ✓ қизил қон таначалари – эритроцитлар;
- ✓ оқ қон таначалари – лейкоцитлар;
- ✓ қон пластинкалари – тромбоцитлар.

Одам қони илк бор қачон ва қандай йўсинда тадқиқ қилингани ҳеч кимга маълум эмас. Аммо XVII асрда микроскоп ихтиро қилингандан кўп ўтмай, қонни микроскопда текшириш ишлари амалга оширила бошланган. Қон ҳужайраларининг дастлабки номлари – қизил ва оқ таначалар – келиб чиқиши ҳам айнан ўша даврларга бориб тақалади. Бу сўзлар ҳозирги кунгача кундалик ҳаётимизда фаол қўлланилади.

Организмимиз ҳаёт сифатини кўп жиҳатдан қон таркиби белгилаб беради. Юрак, ўпка, бош мия ва бошқа аъзолар қанчалик соғлом бўлмасин, агар қон таркиби нормал бўлмаса, улар тўлақонли ишлай олмайди.

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/oz/asar/2936> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/2936> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию
можно найти на сайте
<https://kitobxon.com/ru/asar/2936>